

képes, a jövőre nézve is, összefogni az egyetemes magyarság düledező kultúrtemplomának tartóoszlopait. *Új, európai rendelkezésű humanizmus* hangjai rezgetetik meg a felvidéki levegőt, amelyek *elvesztették a dunavölgyi magyar kultúra ezredéves bölcsőjéhez vezető összekötő szálakat* s a lassú- belső emésztődés, zörejmentes lélekszakadás csendes tüneteit mutogatják. Láthattuk, hogy a *kultúrafogalom* felvidéki véreinknél, *feltűnő erősségű szociális tartalommal telítődik*. A mi kultúrérdeklődésünk azonban, az idézetekkel való összevetés során meggyőződhattünk róla, egy egészen *más irányvonalon* helyezkedik el.

A remélt „kiegyenlítődést” az anyaország és a végek magyarsága közé vert szellemi ék eltávolítását, miként erre megrázóan felel a Magyar Írás lírikusa, csak a *kisebbségi kultúrmunkás* tudja elvégezni, mert:

„Nem vonzza őt se rang, se cím,
Szárnys híret - nevet sem áhít —
Megjárta már a magyar sorsnak
Tűzpoklait s kálváriáit.“

[Kisebbségi kultúrmunkás, Simon Menyhértől, Magyar Írás, 1937. 6. sz.]

Wagner Ferenc.

VEGYES

Az első tájékozódó osztályok : oktatásügyi viharok Franciaországban. Nem szenzációhajhászásból, de a való helyzet jellemzésére használtuk a *viharok* kifejezést. Ezzel tudjuk ugyanis leginkább jellemezni a francia pedagógiai és politikai sajtó magatartását azzal a lépéssel szemben, amit a középfokú oktatás reformjának előfutárjaként *Jean Zay*, Franciaország közoktatásügyi minisztere az 1937. május 22-én kiadott és a jelen iskolaév elején alkalmazásba vett rendeletével előidézt.

„Franciaország 5 iskolai körzetében felállítandók a tájékozódó osztályok¹ (classes d'orientation), hogy összegyűjtsék a másodfokú oktatásra alkalmas tanulókat.“ Az országban mintegy száz ilyen tájékozódó osztály nyílt meg 1937 októberében.

A célkitűzés egészen világos: az elemi iskola hatodik osztálya előtt a reform által érintett iskolákban a tanu-

¹ esetleg: *irányító osztályok*, de nézetünk szerint *legalább is egyelőre* jobban megfelel a rendelet szellemének a *tájékozódó, tájékoztató* kifejezés.

lók a tájékozódó osztályokba lépnek azzal a céllal, hogy ott képességeiket, hajlamaikat és tehetségüket *külön erre a munkára kiképzett pedagógusok* egy teljes esztendőn át vizsgálják és a *szülők ezután véleményt kapjanak* arra nézve: milyen hivatásra, pályára alkalmas gyermekük. A szülők *véleményt* kapnak, *tanácsot és nem utasítást*: a gyermekek bármily iskolába és bármily pályára léphetnek.

Ha ennyire le is van tompítva a rendelet éle, mégis úgyszólván minden síkon megindultak a viták a felett, ami *valójában a probléma gyökere: egyéni, szabad pályaválasztás, illetve iskolaválasztás vagy irányított állampolgár-nevelés?* Politikai téren az individualizmus és kollektívizmus harcává vált *Zay* miniszter rendelete, a pedagógiai berkekben pedig alkalmasnak találták a rendelet kiadását arra, hogy kiasva a régi harcibárdot ismét vitázzanak a klasszikusnak nevezhető liceumi és kollégiumi oktatás és a szociális tartalommal telített hivatásra oktatás alternatívája fölött és mintegy mellékesen újból

hatalmas támadásokat intézzenek a francia magasabb oktatás sarokköve: a versenyvizsgák rendszere ellen.

Pusztán azért, hogy igazoljam a „*viharsarok*“ kifejezés jogos használatát, ismertetem röviden a politikainak nevezhető vitapontokat, amelyeket a rendelettel kapcsolatban — többek közt — René Soudée fejtett ki a *Petit Journal* c. napilapban. E szerint a miniszternek nem volt joga ily rendelet kiadásához budget-szemponatok miatt és azért sem, mert e rendelettel a tanulmányi időt egy évvel meghosszabbította, hatásköri túllépés régi törvényeket érintő tartalma miatt és végül, főleg azért sem, mert „*a rendelet — jól lehet csak kísérletről van egyelőre szó — alapjában támadja meg a szülő egyéni terveit, akaratát gyermeke jövőndő sorsát illetően. Ha pedig azt a lehetőséget nézzük, ami a gazdag szülőnek rendelkezésére áll a tájékozódó osztályok elkerülésére, hogy t. i. gyermekét olyan helyre küldi, ahol a reform még nincs bevezetve, akkor alkalmas a rendelet arra, hogy mélyítse a gazdag és szegény szülő közötti amúgy is mély szakadékot.*“

Amíg a rendelet ellenzői jobbra hasonló kifogásokat sorolnak fel a vitában, addig a pártoló pedagógusok sokkal mélyebben szántó gondolatokat vetettek fel. Meg kell vallanunk: pedagógus-mivoltunk azonnal ezek s nem az ellenzők mellé állította felfogásunkat, mert tudjuk jól: *minden pedagógiai újítást elsősorban a gyermek szempontjából kell nézni és a rendelet támogatói ezen az alapon tartják helyesnek a tájékozódó osztályok felállítását.* Felfogásunk gerince az a gondolat, hogy a *tájékozódó osztályok hivatása jobbat nyújtani a versenyvizsgák helyett, azokat pótolni.* Nézetük szerint a gyermek elhivatottságát nem annyira versenyvizsgákkal megítélni — sokszor siralmas eredményt mutató, a való képet gyakran teljesen eltorzító vizsgákkal —, mint

inkább hosszú tapasztalatok alapján *kiismerni* kell. Hid a tájékoztató osztály és nem akadály, mint a versenyvizsga. Arra a kifogásra, hogy a tájékoztató osztály túlfiaiatai korra — 11—12 éves a gyermek, amikor ide kerül — esik, az a felelet, hogy minden tanulónak még a latin oktatás előtt kell a kiismerésen átesnie — hangsúlyozzák a *francia gyermek számára* a latin nyelv nagy fontosságát! — és szükséges, hogy a szülők a kapott tanács megfogadására, gyermekének hajlam szerint alkalmas iskolába adására *tényleg* módja is legyen.

Felsorolják a pedagógusok a hivatalos (állami, városi), társulati (kereskedelmi kamarák által fenntartott) és magán *tájékoztató irodákat*, amelyek különösen a háború befejezte óta erős tevékenységet fejtenek ki pályaválasztási tanácsadás, illetve képességvizsgálat terén. Kiemelik, hogy a *tanácsok a statisztikai adatok tanúsága szerint az eseteknek több mint 80 %-ában beváltak*; mennyivel inkább be fognak válni akkor, ha minden esetleges dilettantizmust kikapcsolva a képességvizsgálatot kizárólag különleges képzettségű *pedagógusok* fogják végezni!

A kérdéskomplexumba tartozik még az a vélemény is, ami a közelmúltban megtartott franciaországi középiskolai kongresszuson, ebben az előkelő és *független* gondolkodású testületben hangzott el. E szerint a kollégiumok és líceumok válogatás és képesség, hajlamvizsgálat nélkül rekrutálódó növendékei versenyvizsgálatok alkalmával olyan *nagyfokú érzéketlenséget tanúsítottak elsődleges társadalmi és szociális tekintetben*, hogy ez egyenesen megdöbbentő. A közelmúltban a tanítóképzőintézetekbe bevezették „*az erkölcsöz és neveléshez alkalmazott szociológia*“ nevű új tantárgyat, de ennek az irányzatnak továbbfejlesztésre van szüksége, mégpedig főleg a kollégiumokban és líceumokban.

Meg kell érteni a kor szavát, amely nem tűri *dilettánsok és antiszociális lények térfoglalását* a társadalomban. Az újárú és újszellemű francia oktatásnak első megjelenését kell köszöntenünk a tájékozódó osztályok bevezetésében és érdemes talán gondolkodnunk azon, hogy *a magyar viszonyokra mi alkalmazható ebből a témakörből.*

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Csehszlovákia magyar kisebbségének krízist feltüntető szellemi irányvonalára nézve, főleg az új nemzedék szempontjából, döntő fontosságú nevelési tényezőszámba veendő, vajjon *milyen veretű* is az ottani *tankönyvirodalom*. Az államfordulat (prevrat) után nem maradt Szlovénzskón *olyan tanítógárda*, mely pedagógiai és szakképzettsége folytán vállalhatta volna a *taníróképzés* nehéz feladatát. Hasonló jelenség ötlük szemünkbe a *többi magyar iskolafaj* tekintetében is. Így állhatott elő az a kisebbségi nemzetnevelési szemszögből hátrányos helyzet, hogy egyrészt a magyar szerzők némasága révén, a felvidéki népi településünk *kulturográfiai* mozzanatait mellőző „*cseh tankönyvfordítások*” jöttek divatba. Ennek *irányított létekmérgesését* ellensúlyozandó, mint általában a kisebbségi kenyéren tengő magyar életégész területén, úgy itt is a *hagyománynélküli, gyökértelen „újrakezdéssel”* kellett kísérletezniök. A csendes alkalmazkodás évei után lendületes munkakedvvel látak hozzá a tátongó úr telítéséhez. Ekként történhetett csak meg, hogy az államfordulat óta 1935. végéig az Iskolai- és Nemzetművelődési Minisztérium jóváhagyta magyar tankönyvek száma elérte a 227-et.¹⁻²

¹⁻² Zombori György: Tankönyveink, szlovénzskói tankönyvirodalmunk. Magyar Írás, 1936. 8. sz. 70.

Bírlatát I. Boross Bélától: A szlovénzskói magyar tanítóság és a tankönyvirodalom. Magyar Írás, 1936. 10. sz.

Ez a kétségkívül számottevő „*menyiségi többlettermelés*” az 1928-1933 közötti időtérben mutatja talán 132 megjelent tankönyvével együtt, az alkotási láznak maximális görbétjét. Igen tanulságos dolog ez öt év tankönyvtermésének *iskolafajok szerinti megoszlását* figyelemre méltatnunk.

Az említett 132 tankönyv közül épp *kétharmada*, azaz 88 volt népiskolai rendeltetésű, míg 44 *középiszkolai* célokat szolgált. A szóbanforgó 132 tankönyvből az eredeti és fordított művek aránya 122:10, ami a megelőző évtized (1918-1928) kedvezőtlen állapotához mérten, de önmagában véve is örvendetes javulásként könyvelhető el.

Ez a meggyarapodott szlovénzskói magyar tankönyvirodalom azonban, teljes függetlenségben az anyaországtól szintén abban a szervi hibában gyengékedik, *hogy nincs metodikája*. A tankönyvbíráló szerepkört magának kisa-játító cseh *Iskolai Referátus* a jóváhagyást ugyanis csak politikai előfeltételekhez, a tankönyv *magyarsággellenes hangulatához* köti s ezzel az amúgyis krízissel küzdő kisebbségi tankönyvírás hivatalos támogatást kap a színvonalcsökkentés intézményes megszerzésére.

A színvonalalatti teljesítmények túlsúlya mindamelllett nem képes a kevés-számú, de annál ügyesebb rendszerű ígéretek felvillanását eltitkolni.

Bognár Cecil logikája, Borka Géza népiskolai magyar nyelv- és olvasókönyve, Horváth Cézár elsőosztályos természetrajzkönyve . . . a felvidéki magyarok legfontosabb iskolaproblémáját, a „*színvonalas tankönyvirodalmat*” hivatottak megoldásra vinni.

Wagner Ferenc.

Magánvélemény az óravázlatról. Óriási hiba a magyar pedagógiai irodalomban, hogy ritkán hallunk őszinte szót. A cikkírók nem merik őszintén kifejezésre juttatni gondolata-